

УДК 340.12

Ю. А. Меліхова, кандидат юридичних наук, асистент

МОРАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА СУДДІ

Здійснено системний аналіз морально-професійної культури судді, що дає можливість обґрунтувати його сутність як характеристику рівня особистісного розвитку, від якого залежить ефективність судочинства. Досліджено структуру морально-професійної культури судді як єдність професійного потенціалу судді (знання, вміння, навички) та спрямованості соціально-психологічних настанов (цінності, ціннісні орієнтації, переконання), які реалізуються в професійній діяльності. Обґрунтовано положення про те, що спрямованість соціально-психологічних настанов діяльності судді і професійний потенціал відіграють найважливішу роль у процесі формування внутрішнього переконання.

Ключові слова: морально-професійна культура судді, особистісний професійний потенціал судді, спрямованість світогляду та соціально-психологічних настанов діяльності судді.

Актуальність проблеми. Відповідно до закономірностей цивілізаційного процесу зовнішній соціальний контроль над активністю людини на суспільному та індивідуальному рівнях, який домінував протягом тривалого часу, в умовах ринкових відносин поступається самоконтролю. За таких обставин суспільство потребує особистості нового соціокультурного типу, яка визнає пріоритет універсальних загальнолюдських цінностей і може протидіяти егоїстичним спрямуванням власної активності. Пошуки ціннісних орієнтацій як життєтворчих ідеалів і смислів, окреслення шляхів і стратегій самовдосконалення особистості є характерними для практики духовного оновлення в контексті духовного відродження взагалі і трансформаційних процесів у напрямку гуманізації в галузі права і правозастосування зокрема. Тому актуальність цього дослідження спрямована на вирішення одного із найважливіших завдань сучасного вітчизняного судочинства — світоглядно-ціннісної переорієнтації членів судового корпусу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремі аспекти морально-професійної культури судді успішно досліджуються у філософсько-правовій науці. Так, осердям філософсько-правового дискурсу стали питання, присвячені ціннісним аспектам права (В. М. Шаповал та ін.); правосвідомості та правовому менталітету (В. А. Бачинін, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов, С. В. Шефель та ін.); правовій культурі особистості взагалі і судді зокрема (О. В. Петришин, Н. В. Радутна, С. С. Сливка, Л. С. Халдеєв

та ін.); моральній культурі судді (О. В. Афанасьєва, О. С. Кобліков та ін.); статусу судді (І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич та ін.); внутрішньому переконанню судді (А. Барак, Ю. М. Грошевий та ін.); методології пізнання права (А. І. Овчинников та ін.); праворозумінню (Р. Дворкін, С. І. Максимов, Л. Л. Фуллер та ін.); культурі правового мислення (О. В. Капліна, В. М. Розін та ін.); імперативності моралі в професійній діяльності суддів (О. С. Кобліков, Л. С. Халдєєв та ін.).

Однак, незважаючи на певні здобутки, єдиного поняття цілісної єдиної концепції морально-правової культури судді, як і раніше, серед науковців немає. Тому професійну і моральну культуру судді розглядають все ще окремо, визначаючи їх як рівень професійного і морального розвитку.

Мета статті. Дослідження сутності морально-професійної культури судді полягає у визначенні змісту цього поняття, виявленні його ознак, факторів, причин, закономірностей, особливостей формування і вдосконалення. У зв'язку з цим слід наголосити на тому, що вплив рівня морально-професійної культури судді на його професійну діяльність є очевидним, але недостатньо вивченим. Тому головним завданням є створення цілісної концепції досліджуваного явища, без чого важко впровадити в судову практику нові демократичні морально-професійні стандарти, які базуються на максимальній активізації інтелектуального, морального і взагалі духовного потенціалу особи судді.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, морально-професійну культуру судді слід розглядати як системну характеристику рівня його морального і професійного розвитку, єдність особистісного професійного потенціалу (правових і загальнонаукових знань, навичок, умінь і здібностей) та спрямованості світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності (цінностей, ціннісних орієнтацій, переконань), яка безпосередньо визначає професійну придатність судді.

У науковій літературі існують різні підходи до осмислення сутності особистісного професійного потенціалу. Наприклад, В. Є. Хмелько визначає це явище як «культурний потенціал особистості», який є сукупністю таких особистісних якостей, як знання, уміння, навички та здібності [6, с. 29–30]. Однак, на наш погляд, особистісного професійного потенціалу судді недоцільно розглядати, обмежуючи його структуру наявністю тільки таких параметрів, як знання, уміння, навички, які часто об'єднують у категорію кваліфікованості (арифметичного знання законів). При більш глибокому аналізі цього явища очевидним стає те, що підсумковим вираженням, метою особистісного професійного потенціалу є готовність і здатність судді до здійснення ним ефективного праворозуміння та правозастосування, а успішність цих процесів безпосередньо залежить (не применшуючи ролі знань, умінь, навичок і здібностей) від рівня культури правового і етичного мис-

лення, почуттів і поведінки судді. Тому саме ці компоненти є найсуттєвішими, а отже, і базовими в структурі особистісного професійного потенціалу судді. Отже, особистісний професійний потенціал судді — це сукупність системних правових і загальнонаукових знань, умінь, навичок, творчих здібностей та здатності до постійного самовдосконалення.

Так, знання судді є основою його компетенції, результатом практичної та розумової діяльності, досвіду, входження в процес соціального життя та ін. Згідно зі ст. 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» кандидати в судді добираються за результатами кваліфікаційного іспиту [5]. Таким чином, головною вимогою до особи, яка виявила намір бути суддею, є наявність у неї широкого діапазону ґрунтовних, юридичних знань і систематизованого правового пізнання, оскільки для справедливого застосування закону судді необхідно досконало знати його, уміти правильно застосовувати в конкретних ситуаціях. Однак ґрунтовних юридичних знань для успішного виконання суддівських функцій замало. Щоб мати високий рівень особистісного професійного потенціалу, судді повинні володіти знаннями основних моральних правил, вимог, приписів та ідеалів суспільства. Без цього важко вимагати від них дотримання вимог обов'язку і совісті у складних професійних та життєвих ситуаціях, здатності до морального резонансу та постійного самовдосконалення.

Знання судді — це не щось статичне. Вони, на думку Ю. М. Грошевого, є «...живим процесом, який розвивається в тісному зв'язку з його практичною діяльністю і переходить у неї» [1, с. 12]. Отож, у процесі професійної діяльності знання здобуваються, накопичуються, систематизуються, апробовуються і через опредмечування реалізуються. Засвоєння, а згодом і застосування знань збагачують інтелект, змінюють характер спрямованості світогляду і соціально-психологічних настанов, структуру мотивів діяльності судді. Інакше кажучи, знання справляють великий вплив на формування свідомості судді, а тому показником його свідомості є якість і достовірність знань. Оскільки знання можуть бути як поглибленими, істинними, так і вірогідними та помилковими, то особливої ваги набуває не стільки кількісний критерій, скільки якісний — показник ступеня організованості, системності знань. Імовірно, що тільки поглиблені знання дають змогу судді бути незалежним, самостійним у ухваленні рішень і швидко орієнтуватися в складних, іноді нестандартних ситуаціях, у яких він опиняється.

Якість знань часто залежить від рівня морального розвитку судді. Так, суддя з високим рівнем морального розвитку ніколи не матиме низький рівень знань, а навпаки, постійно їх поглиблюватиме, розширюватиме, вдосконалюватиме, накопичуватиме, починаючи ще з вищої школи. І навпаки, суддя, який байдужий до власних знань, є, безперечно, аморальною особистістю. Як

свідчить судова практика, ті судді, які, незважаючи на чималий досвід роботи у суді, демонструють неналежний рівень знань, часто порушують права людини, а це веде до катастрофічних для неї наслідків. Отже, знання вочевидь формують почуття морально-професійного обов'язку судді.

Однак якщо суддя не набув належних умінь і навичок у застосуванні власних знань, останні стають малодієвими і не сприяють успішному здійсненню його професійних функцій. Здебільшого, щоб зрозуміти, чому судді по-різному трактують один і той самий факт, треба виявити, якими знаннями, уміннями та навичками вони оперують і послуговуються. Звичайно, у кожного судді свій рівень знань, умінь, навичок — власний унікальний досвід суддівської практики. І хоча в аргументаціях всі вони постійно апелюють до норм права, утім часто розуміють його по-різному. Наприклад, деякі судді, говорячи про право, мають на увазі тільки суворе дотримання букви закону; інші, крім законів, апелюють до ідеї справедливості. Тому важливими структурними компонентами особистісного професійного потенціалу судді є вміння і навички, що в сукупності становлять сутність здібностей судді як соціальної та моральної особистості. Саме від здібностей судді залежить якість його знань, умінь і навичок. Вони не визначаються тільки спадковістю чи соціальними умовами життя. Саморозвиток, активність, творчість — це ті механізми, завдяки яким суддя може перемогти певну обмеженість наділеної природою обдарованості. Здібності до суддівської професії виявляються у здатності особистості мати загострене почуття справедливості, любити людей, свою справу.

Отже, знання, уміння, навички і здібності — це своєрідна технологічна основа особистісного професійного потенціалу судді. Без них він не може успішно здійснювати професійні функції. Розвиток і активація знань, умінь і навичок пов'язані з процесами творчості. Тому важливість творчої складової у професійній діяльності судді, а тому і в структурі його особистісного професійного потенціалу важко переоцінити. Саме творчість стимулює в судді бажання досягти майстерності та досконалості у професійній діяльності.

Як аргументовано доводить Л. М. Москвич, творчість судді виявляється в його здатності відшукати в одиничності та індивідуальності розглянутої ним юридичної ситуації загальність, абстрактність і типовість юридичної норми [3, с. 189]. Таким чином, суддя створює спільну єдність загального, абстрактного та конкретного. Для цього йому необхідно мати активність і рухливість пізнавальних процесів, кмітливість, гнучкість мислення, ерудицію, аналітичні та прогностичні здібності. Адже якщо в судді низькі розумова працездатність, інтелект та пізнавальна активність, слабка пам'ять, немає мотивації для досягнення успіхів у роботі, байдуже ставлення до професії тощо, його діяльність не буде творчою, а отже, ефективною.

Особистісний професійний потенціал судді може застосовуватися і реалізовуватися по-різному. Наприклад, на індивідуально-суб'єктивному рівні він може спрямовуватися як на збагачення буття — самовдосконалення, самореалізацію, так і на гальмування цього процесу — зuboжіння буття, саморуйнацію особистості. На соціальному рівні його застосування і реалізація визначаються антропоцентричними, соціоцентричними, егоцентричними та іншими орієнтаціями особи судді. Ідеться насамперед про те, що діяльність особистості завжди має ту чи іншу соціальну і моральну значущість відповідно до її ціннісних орієнтацій, потреб, переконань. Так, суддя навіть з найвищим рівнем особистісного професійного потенціалу може діяти непрофесійно, незаконно, аморально та антигуманно. Тому саме спрямованість особистості, незважаючи на розбіжності в поглядах, науковці виділяють як головну її характеристику. Так, Л. М. Москвич зазначає, що спрямованість визначає специфіку, рівень, силу функціонування елементів особистісної структури, субординуючи всі прояви психічного життя особистості [3, с. 168].

Більш розгорнуте визначення цього явища надає В. Є. Хмелько. На його думку, спрямованість особистості — це сукупність якостей, яка поєднує суттєві характеристики підсистеми орієнтування соціальної діяльності людини і може характеризуватися в різноманітних аспектах [6, с. 28–29].

Але якщо говорити не про індивідуальні особливості діяльності кожного судді, то як загальнозначущі її характеристики, що в кожній певній ситуації визначаються системою саморегуляції, доцільно вказати, по-перше, на спрямованість діяльності; по-друге, на спосіб діяльності. Таким чином, спрямованість діяльності — це скерованість її в умовному багатомірному просторі, кожний вимір якої визначається певною соціальною цінністю.

Спрямованість професійної діяльності судді та спосіб її здійснення доволі тісно взаємопов'язані. Те чи інше вирішення юридичної ситуації «Що робити?» багато в чому визначається діапазоном можливих способів «Як робити?». І навпаки, обмеженість можливих способів діяльності так чи інакше обмежує і діапазон вибору спрямованості. Тому одні й ті самі засоби і методи діяльності можуть бути використані для досягнення абсолютно різних за соціальним і моральним змістом результатів. Тут доцільно провести паралель між діяльністю судді та відповідальністю (за моральною теорією В. Винниченка, «чесністю з собою»), яка концентрує в собі соціально-універсальні та суб'єктивно-індивідуальні засади.

Таким чином, можна стверджувати, що спрямованість діяльності судді залежить від спрямованості його світогляду і соціально-психологічних настанов, які докорінно визначають соціальну, моральну та професійну орієнтацію судді, принципи його ставлення до довкілля, професії, інших людей, самого себе. Тому вважаємо за доцільне й надалі послуговуватися терміном

«спрямованість світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності судді»

Отже, спрямованість світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності судді — це ціннісний вимір його особистісного професійного потенціалу, соціальна, моральна і професійна зорієнтованість, яка формує ціннісно-орієнтаційну і мотиваційну серцевину морально-професійної культури, поєднуючи такі риси-компоненти: цінності, ціннісні орієнтації, принципи, переконання, інтереси та потреби.

Слід визнати, що основу спрямованості світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності судді становлять його потреби як внутрішні детермінанти особистості. Зазвичай потреби (як необхідність у чомусь) поділяють на духовні та соціальні. Зміст духовних потреб судді виявляється в пошуках загальнолюдських ідеалів, цінностей. Вони реалізуються в ціннісних орієнтаціях судді, які багато в чому визначають характер і спрямованість його професійної діяльності.

Соціальні потреби виявляються в необхідності спілкуватися, духовній і трудовій діяльності. Якщо духовні та соціальні потреби судді формуються на глибокій моральній основі, то і спрямованість світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності матиме гуманістичний характер. Усе вирішує те, чи відчуває суддя потребу в моральному і професійному самовдосконаленні. Якщо відчуває, то це стає джерелом його активності, якщо ні, навпаки, — байдужості та особистісного занепаду, який виявляється у деформації моральної і професійної свідомості.

Осмилені потреби викристалізуються в інтереси, які стають підґрунтям індивідуальних, групових, колективних і суспільних цінностей, сприяють розширенню обсягу знань, покращенню їх якості, орієнтуванню в реальній дійсності та багато в чому визначають векторність спрямованості світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності судді. У зв'язку з цим інтереси можна умовно класифікувати на пізнавальні, матеріальні, статусні, кар'єрні та ін. Якщо інтереси судді спрямовані на виконання основної мети і сенсу його буття в професії — служіння людині, піклування про неї, то він завжди буде йти шляхом самовиховання і самовдосконалення. Адаже чим глибшу зацікавленість у представника суддівської спільноти викликає його професія, тим більше сил, здібностей, старанності він буде виявляти у професійній діяльності.

Потреби та інтереси формуються в цінності (актуальні потреби, ключові життєві сенси). Слід виходити з того, що потенційно абсолютною цінністю є людина, яка прагне самодостатності буття при єдності бажань і можливостей. Зазначена єдність (бажань і можливостей) — не механічний збіг обставин, а динамічна система. Її розвиток зумовлюється належним спря-

муванням активності людини, прагненням об'єднати власне буття з буттям інших людей. У цілому поняття «цінність» виражає ідею досконалості, якій притаманна реальна досяжність. Особистість і суспільство, свобода і рівність є цінностями в їх взаємній співвіднесеності. Отже, в умовах, коли людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека проголошені Конституцією України найвищою цінністю і на перший план висувуються гарантії прав і свобод громадянина, діяльність судді повинна ґрунтуватися на загальних морально-правових цінностях, що базуються на принципах гуманізму, справедливості, законності, незалежності, патріотизму, колективізму та ін.

Сутність гуманізму фокусується на визнанні людини найвищою цінністю. Цей принцип орієнтує на захист її прав, свобод, честі та гідності, скеровує діяльність суспільства, спільнот, соціальних груп та інших соціальних суб'єктів на створення умов для повноцінного саморозвитку людини. Звичайно, специфіка професійної діяльності змушує суддів бути суворими, твердими, жорсткими в боротьбі зі злом, захищаючи інтереси людини і суспільства, але в цій жорсткості (у жодному разі не жорстокості!) — вища доброта, оскільки таким чином забезпечуються умови для стабілізації суспільного життя, гармонійного розвитку людини. Тим більше натепер, коли відбувається своєрідне «перевідкриття гуманізму» (автор концепції — С. Тулмін), мета якого — подолання класичної моделі раціоцентризму, що базується на зарозумілості людини в її здатності вільно творити будь-які глобальні проекти перебудови світу, що виявилось обмеженим і однобічним. Адже процес «знелюднення» людини (відмова від Бога) як кризовий синдром, характерний для сучасного суспільства, може бути зупинений тільки шляхом «віднайдення нової людини», яка живе за законами Божими. Тому основою переосмисленого гуманізму є людяність і оптимізація цінностей. Мається на увазі, що жодна цінність не повинна бути принесена в жертву іншій, з огляду на множинність цінностей, треба утримуватися від умисного збільшення ролі кожної [4]. Отже, цінність і ефективність судової діяльності вимірюються людяністю судді.

Вагомого значення у шкалі морально-правових цінностей судді набуває справедливість, що конститується взаємним визнанням суб'єктів. Вона відіграє роль особливого соціального, морально-правового і регулятивного механізму-принципу, який підтримує міру рівноваги цінностей і визначає момент домінування при конфліктному зіткненні різних цінностей на користь цінності саморозвитку і самореалізації та зобов'язує враховувати всі аспекти діяльності соціальних суб'єктів і встановлювати відповідальність між її заслугами і суспільним визнанням, правами і обов'язками, працею і винагородою, злочином і покаранням, діянням і розплатою, метою і засобами її досягнення. Невідповідність цих співвідношень сприймається як

несправедливість. Слід зазначити, що саме справедливість віддавна вважали синонімом правосуддя — наші предки говорили: «Несправедливий суддя гірше ката». Отож, справедливість для судді повинна бути однією з найвищих цінностей у його професійній діяльності, бо саме для її утвердження в суспільстві створюються право і судова система.

Своєрідною конкретизацією принципу справедливості є законність. Очевидно, що професійна діяльність та поведінка судді повинні бути зразком дотримання законів, їх духу і змісту. Тому зневага до закону його охоронця шкодить авторитету і непорушності самого закону. Отже, суддя повинен бути прикладом законслухняності, неухильно дотримуватися присяги і завжди поводитися так, щоб своєю діяльністю і поведінкою зміцнювати віру громадян у справедливість, чесність, незалежність і неупередженість суду.

Принцип патріотизму як цінність культивує в судді любов до України, до свого народу, гордість за його культуру, складовою якої є право. Суддя повинен використовувати інтелектуальні здобутки нації, у яких закладено правовий менталітет (право є основним чинником національної ідеї, одним з атрибутів державності).

У сучасних умовах індивідуалізації особистості важливого значення набуває як цінність і колективізм, який орієнтує на співпрацю, взаємодопомогу, єдність у досягненні мети. Безумовно, щоденне спілкування зі своїми колегами, співробітниками є важливим для судді, тому невміння контактувати, небажання спілкуватися, а також прояви зневаги загрожують самоізоляцією в колективі, вимушеною самотністю, що часто веде до сумнівних з погляду моральної характеристики вчинків. До того ж відомо, що в судових органах існує певна специфіка взаємовідносин між співробітниками. Це іноді стосується підвищеного інтересу до роботи колег, хоча відомчі нормативні документи і передбачають, що без службової необхідності та санкції керівництва не слід цікавитися справами того чи іншого судді. Отже, тактовність і делікатність зміцнюють повагу, дружбу, довіру між колегами, а усвідомлення колективних інтересів як пріоритетних порівняно з особистими визначає морально-психологічний клімат у колективі, його дієздатність та вмилу організацію професійної діяльності взагалі.

У цілому зазначені цінності створюють основу світогляду судді, який багато в чому визначає оптимальні технології досягнення результатів у його професійній діяльності. Показовим є те, що в суспільній свідомості суддя має бути провідником системи моральних і правових ідеалів. Тому, працюючи суддею, необхідно постійно співвідносити власні дії з морально-правовими цінностями, що є досить нелегким випробуванням на стійкість, відданість ідеалам і принципам. Так, на практиці трапляються випадки, коли судді лише прикриваються гаслами служіння народу, державі, а насправді діють як виразники інтересів певних бізнес-кланів, політичних сил, волі

керівництва суду тощо. Тут важливу роль має відігравати позиція судді: «В ім'я чого я маю судити?».

Реалізація будь-якої діяльності неможлива без вольової саморегуляції. Саме воля є тим специфічним механізмом, завдяки якому суддя може цілеспрямовано та свідомо керувати власними вчинками, бажаннями, діями — мати владу над собою. Тому механізми волі мають велике значення у формуванні особистісного професійного потенціалу судді та багато в чому визначають спрямованість його діяльності, оскільки воля може бути скерована як на добро, так і на зло. Разом з тим важко переоцінити вплив волі на формування морально-професійної культури судді взагалі, адже в процесі самовдосконалення саме воля відіграє надзвичайно важливу роль. Недоліки вольового розвитку ведуть до безсистемності, недисциплінованості, безініціативності, формального виконання професійних обов'язків, непослідовності, нездатності захищати власні погляди і переконання — низького рівня морально-професійної культури судді.

Висновки. На основі синтезованих здобутків попередніх науковців слід розглядати морально-професійну культуру судді як специфічну єдність аксіологічного і емпіричного начал його особистості та реалізацію їх у професійній діяльності. Адже, наприклад, такі найбільш важливі для успішного здійснення професійних функцій особистісні риси судді, як справедливість, принциповість, чесність, сумлінність, незалежність, відповідальність, неупередженість, гуманність, неможливо вважати тільки професійними чи моральними рисами. Тому не можна вести мову про високий рівень професійної культури судді без належного морального наповнення його особистості, і навпаки, будь-які найщиріші прагнення захисту прав і свобод, поліпшення правозастосовної практики, належного здійснення правосуддя можуть руйнуватися через низький рівень особистісного професійного потенціалу судді. Наукове осмислення феномену морально-професійної культури судді є процесом виявлення гуманістичного сенсу і глибинних основ права: світоглядно-методологічних, аксіологічних, антропоцентричних, онтологічних, соціокультурних. На основі цього аналізу можна констатувати, що морально-професійна культура судді сформувалась як певна деонтологічна реальність, філософсько-правове осмислення якої допоможе у вирішенні низки надзвичайно актуальних і невідкладних завдань, пов'язаних з розв'язанням проблем сучасного судочинства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грошевой Ю. М. Проблемы формирования судебного убеждения в уголовном судопроизводстве / Ю. М. Грошевой. — Харьков : Вища шк., 1975. — 144 с.
2. Конституція України. — Х. : Одиссей, 2010. — 56 с.

3. Москвич Л. М. Статус суддів: теоретичний та порівняльно-правовий аналіз: монографія / Л. М. Москвич. – Білозерка : Білозер. район. друк., 2004. – 224 с.
4. Назаретян А. П. В многомерном мире раскрывается ограниченность гуманизма / А. П. Назаретян // Обществ. науки и современность. – 1991. – Вып. 1. – С. 74–79.
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України. – Х. : Одиссей, 2010. – 176 с.
6. Хмелько В. Е. Социальная направленность личности: некоторые вопросы теории и методики социологических исследований / В. Е. Хмелько. – Киев : Политиздат Украины, 1998. – 279 с.

МОРАЛЬНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА СУДЬИ

Мелихова Ю. А.

Проведен системний аналіз феномена морально-професійної культури судьи. Обоснованы сущность, содержание и структура морально-професійної культури судьи как единство личностного професійного потенціала (знання, умения, навички, способность к постоянному самосовершенствованию) и направленности его мировоззрения, социально-психологических установок, которые реализуются в професійної діяльності.

Ключевые слова: морально-професійная культура судьи, личностный професійный потенциал, направленность социально-психологических установок деятельности судьи.

JUDGE'S MORAL AND PROFESSIONAL CULTURE

Melihova J. A.

The article is devoted to philosophical legal study of such phenomenon as moral and professional culture of a judge. Structure of moral and professional culture of a judge was investigated as a unity of a judge's professional potential (knowledge, abilities and skills, level of ethical and legal thinking, feelings and behavior) and social-psychological attitudes orientations (values, system of values, beliefs) being applied to professional activity. The statement that orientations of social-psychological attitudes in activity of a judge (as expression of his/her personal position) and professional potential of a judge (standard of knowledge, abilities and skills) are of primary importance to the process of moral certainty formation was grounded.

Key words: moral and professional culture of a judge, personal professional potential of a judge, level of ethical and legal thinking of a judge, level of feelings and behavior of a judge.

